

2019-10-16
Dnr 2019/8425

Er ref M2019/01453/R
Ert datum 2019-07-10

Miljödepartementet
Rättssekretariatet, Natur- och kretslopp
Anna-Karin Rosman

Förslag gällande användning och överlåtelse av växtskyddsmedel, miljöskaktionsavgifter på växtskyddsmedelsområdet samt utbildning för hantering av vissa bekämpningsmedel

Lantbrukarnas Riksförbund, LRF, får härmed avge följande remissyttrande över förslaget gällande användning och överlåtelse av växtskyddsmedel, miljöskaktionsavgifter på växtskyddsmedelsområdet samt utbildning för hantering av vissa bekämpningsmedel.

LRF är en intresse- och företagarorganisation för människor och företag inom det gröna näringslivet. LRFs drygt 140 000 medlemmar driver tillsammans cirka 70 000 företag och de gröna näringarna står för närmare 4 procent av Sveriges BNP. LRF ska medverka till utveckling av företag och företagare inom jord, skog, trädgård och landsbygdens miljö, så att de kan förverkliga sina ambitioner om tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft.

Sammanfattning LRFs synpunkter

- Användningen av växtskyddsmedel behöver ske på ett sådant sätt att riskerna för miljö och hälsa minimeras. En möjlighet att uppnå det är att endast låta dem som är utbildade i en säker hantering få använda preparat förknippade med risker.
- Promemorian saknar närmare information om den förenklade utbildning som ska ge kunskap att hantera klass 3-preparat. LRF vill särskilt framhålla vikten av att en sådan utbildning inte samkörs med behörighetsutbildningarna för växtskyddsmedel i klass 1 och 2 L. Inte minst har lantbrukare och privata trädgårdsodlare skilda utbildningsbehov.
- LRF instämmer i att förordningen behöver uttrycka att utbildningar ska erbjudas för att ge den särskilda kunskap som krävs för att få hantera vissa biocidprodukter.
- LRFs uppfattning är att promemorian har underskattat de resurser som skulle krävas av myndigheterna, inte minst av Jordbruksverket och länsstyrelserna, för att förverkliga förslaget. En djupgående

konsekvensanalys härom skulle behövas. Att förslaget riskerar att drabba även yrkesmässiga användare bör också betonas.

Innebörden av förslaget

Växtskyddsmedel

Förslaget innebär att **en ny behörighetsklass, klass 4**, funktionsmässigt ersätter klass 3 och omfattar medel som även fortsättningsvis kan köpas och användas av vem som helst, utan krav på utbildningsbevis. Utgångspunkten är att klass 4 ska omfatta biologiska växtskyddsmedel, så kallade lågriskämnen samt medel som är tillåtna för ekologisk produktion.

Medel som hänförs till **klass 3 får en ändrad definition** och den som använder dessa medel behöver enligt förslaget ha ett *utbildningsbevis*. Växtskyddsmedel i klass 3 får således heller inte överlåtas till någon som saknar sådant utbildningsbevis.

Yrkesmässig användning av växtskyddsmedel på *tomtmark med bostadshus* och i koloniträdgårdsområden dit allmänheten har tillträde ska kräva **kommunalt tillstånd**.

Kursplanerna för utbildningen i säker hantering av växtskyddsmedel ska beslutas av den centrala myndigheten som har det övergripande ansvaret för att utbildningen erbjuds. Även Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket ska inom sitt respektive ansvarsområde bemyndigas att meddela föreskrifter om att länsstyrelsen istället ska erbjuda sådan utbildning i deras ställe och hur länsstyrelsen ska genomföra den. De kan även meddela föreskrifter om att länsstyrelsen ska pröva frågor om användningstillstånd och dispens från kravet på utbildningsbevis.

För överträdelse av förbudet mot *användning* av medel i klass 3 utan utbildningsbevis respektive *överlåtelse* av sådana medel till någon som saknar utbildningsbevis föreslås **miljösanktionsavgifter** som står i proportion till befintliga miljösanktionsavgifter på växtskyddsmedelsområdet.

Biocidprodukter

Folkhälsomyndigheten och Arbetsmiljöverket får enligt förslaget det övergripande **ansvaret för att utbildning i säker hantering av biocider erbjuds** ("sådan utbildning som ger den särskilda kunskap som krävs för att få använda biocidprodukter i behörighetsklass 1"). Även här får dessa myndigheter bemyndigandet att meddela föreskrifter om att länsstyrelsen istället ska erbjuda sådan utbildning, liksom att länsstyrelsen ska pröva frågor om användningstillstånd av biocidprodukter istället för den föreskrivande myndigheten.

Synpunkter på förslaget för växtskyddsmedelsområdet

Användningen av växtskyddsmedel behöver ske på ett sådant sätt att riskerna

Lantbrukarnas Riksförbund
Er ref M2019/01453/R

för miljö och hälsa minimeras. Det kan givetvis vara svårt för en användare som saknar utbildning på området att känna till och förstå vikten av att följa användningsvillkoren, och därmed till exempel minska risken för vindavdrift. Ett krav på kunskap för användning av de växtskyddsmedel som idag finns i klass 3 skulle kunna bidra till att minska risker som kan uppstå vid oaksam spridning och olämplig hantering av dessa medel.

Ett syfte med promemorians förslag är troligen att begränsa privatpersoners möjlighet att hantera glyfosat. Denna grupp saknar generellt den kunskap som behövs för att bland annat göra rätt dosering samt att ha en medvetenhet om att det dröjer innan substansen har effekt. LRF frågar sig dock om en sådan begränsning inte hade kunnat ske på ett mindre ingripande sätt, framförallt för myndigheternas del? En variant skulle kunna vara att söka klassificera om glyfosatprodukter från klass 3 till klass 2 L, och därmed ställa krav på särskild kunskap för att få hantera dem. Tidiga försök att förbjuda glyfosat för privat användning har dock visat sig strida mot EUs regelverk; frågan är komplex.

När det gäller den nya utbildning som ska ge den kunskap som behövs för att hantera preparat i klass 3 på ett säkert sätt saknas närmare information om hur detta ska ske; det blir en fråga för myndigheten. LRF vill först och främst framhålla vikten av att denna nya utbildning, som framförallt vänder sig till privata trädgårdsodlare, inte samkörs med de behörighetsutbildningar som yrkesmässiga användare går för att få de särskilda kunskaper som krävs för att hantera växtskyddsmedel i klass 1 och 2 L på ett säkert sätt. Grupperna har skilda behov och en samordnad kurs riskerar att inte vara kvalitativ för någon av dem. Möjligen skulle en webbaserad kurs kunna ge kunskap om en säker hantering av dessa preparat på ett kostnadseffektivt sätt.

LRF uppfattar vidare att promemorian påtagligt underskattar de kostnader och ökad administration som förslaget skulle innebära för myndigheterna, inte minst för Jordbruksverket och länsstyrelserna. Även för kommunerna bör en utökad tillsyn medföra högre kostnader. En mer djupgående konsekvensanalys av hur förslagen skulle påverka myndigheterna vore därför rimlig.

Vid tidigare sonderingar i frågan (Kemikalieinspektionens regeringsuppdrag att analysera behovet och möjligheten att begränsa icke yrkesmässig användning av kemiska växtskyddsmedel i Sverige med tillhörande rapport från 2016-2017) har LRF nämnt att en positiv effekt av förslagen skulle kunna vara att privatpersoner i större utsträckning väljer att ta hjälp av företag som erbjuder tjänster inom trädgårdsskötsel. Det skulle säkerställa en korrekt användning av preparaten och bidra till fler uppdrag och ökade intäkter för dessa firmor. Som förslaget ser ut i promemorian försvåras den möjligheten betänkligt. Genom att kräva att (all) yrkesmässig användning av växtskyddsmedel på tomtmark för (alla) bostadshus ska ha tillstånd från den kommunala nämnden (40 §) blir det högst osäkert om privatpersoner alls kommer att kunna ta hjälp av företag för att bekämpa växtskyddsproblem i trädgården. Däremot kommer de själva att få hantera preparaten (klass 3) efter att ha deltagit i den nya, förenklade

Lantbrukarnas Riksförbund
Er ref M2019/01453/R

utbildningen. Men ett trädgårdsskötsel företag behöver ansöka om och beviljas kommunalt tillstånd även för att hjälpa till med att lägga ut preparat som hänförs till klass 4. LRF frågar sig om det är avsikten med förslaget?

Genom att föreslå en ny utbildning tycks promemorian emellertid ha tagit höjd för risken att en illegal, privat användning ökar om denna grupp helt fräntas möjligheten att använda växtskyddsmedel som de upplever har önskad effekt. Som konstaterats har privatpersoner idag ett behov av att använda växtskyddsmedel. Meningen om att det ”för växtskydd i privata sammanhang i de flesta fall går att finna medel som inte utgör en risk ens vid direkt olämplig hantering, och även alternativa metoder med vilka man uppnår ett likvärdigt, tillräckligt och hållbart växtskydd”, överensstämmer troligen inte med upplevelsen hos många av de privatpersoner som idag använder växtskyddsmedel. Vidare ska naturligtvis alla medel, oavsett typ, hanteras korrekt.

Här kan påpekas att det finns preparat godkända för ekologisk produktion som hänförs till klass 2 L. Avsiktsförklaringen om att klass 4 som utgångspunkt ska gälla bland annat för medel som är tillåtna för ekologisk odling riskerar därför att leda tanken fel.

Att förslagen även skulle drabba yrkesmässiga användare, som trädgårdsskötsel företagen, behöver tydligt framgå i konsekvensanalysen. Även exempelvis ekologiska producenter, som idag kan använda preparat ur klass 3 utan att först gå en utbildning, behöver lyftas fram särskilt. Det är angeläget inte minst mot bakgrund av att det ännu är oklart hur en sådan utbildning skulle ske och till vilket pris.

LRF delar uppfattningen att den privata användningen av växtskyddsmedel, precis som den yrkesmässiga, behöver ske på ett säkert och kontrollerat sätt. Den samlade svenska marknaden för växtskyddsmedel är dock redan idag begränsad och vårt regelverk liksom tillämpningen av det är restriktivt. LRF befarar därför att växtskyddsmedelsfirmornas generella intresse för att lansera nya, mer hållbara produkter i Sverige skulle minska om möjligheten till försäljning försämras ytterligare. Även denna aspekt, som i högsta grad skulle drabba den yrkesmässiga odlingen, behöver komma fram i konsekvensanalysen.

Särskilt om de föreslagna miljöstraffavgifterna

LRF håller med om att de föreslagna miljöstraffavgifterna i sig är monetärt proportionerliga i förhållande till de bestämmelser som finns idag och som rör överträdelser kopplade till preparat i klass 1 och 2 L. En bred regelefterlevnad skapas emellertid effektivast genom en framåtsyftande och stödjande tillsyn, särskilt inom det aktuella lagområdet som är mycket komplicerat. Generellt förhåller det sig så att de flesta överträdelser som sker är oavsiktliga och det är därför viktigt att på ett effektivt sätt informera och hjälpa dem som omfattas av

Lantbrukarnas Riksförbund
Er ref M2019/01453/R

regelverket då de annars riskerar att framöver drabbas av sanktionsavgifter för att de inte känner till utbildningskravet. När någon får en sanktionsavgift utan att känna till kravet på utbildning och sanktionen kopplad till det riskerar regelefterlevnaden att påverkas negativt.

Att utöka användningen av miljöstraffavgifter på växtskyddsmedelsområdet ställer högre krav på myndigheterna, såväl när det gäller allmän information som råd och information inför och under ett tillsynsbesök. Det är angeläget att myndighetsutövningen syftar till att hjälpa användarna att göra rätt. Myndigheterna har ett eget ansvar att minska behovet av beslut om miljöstraffavgifter. LRF för sin del arbetar målmedvetet för att se till att förbundets medlemmar får tillgång till rätt information, till exempel genom den så kallade Miljöhusesynen. Myndigheterna har också en viktig roll i informationsarbetet, vilket vi gärna vill påminna om.

Synpunkter på förslaget för biocidområdet

LRF instämmer i att förordningen bör uttrycka att utbildning ska erbjudas även på biocidområdet. Sveriges lantbrukare behöver inte minst ha möjlighet att kunna inhämta den kunskap som krävs för att få tillstånd att hantera rodenticider (råttgift) men även övriga biocider som är viktiga i verksamheten. Under en period föll ansvaret för användning av råttgift inom lantbruket mellan myndigheternas stolar och det är ytterst angeläget att så inte sker igen.

Såsom förordningstexten är formulerad idag, där Arbetsmiljöverket ges ansvar för ”annan användning”, finns i vart fall på lantbruksområdet en risk för gränsdragningsproblem när det gäller vilken myndighet som har ansvar för bekämpning på vilken plats.

Med vänlig hälsning
LANTBRUKARNAS RIKSFÖRBUND

Hilda Runsten
Enhetschef Energi och miljö

Johanna Eén
Växtskyddsexpert